

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Eufemi Agirreamalloa Kaltzakorta

*Markina-
Xemein,
Bizkaia (1930)*

Aurkibidea

Biografia

1930. urteko Santa Eufemia egunez sortu zen Barinaga auzoko Espilla baserrian. Gurasoak ere markinarrak zituen eta 11 senidetatik seigarrena izan zen. Gerraosteko eskola ezagutu zuen, baina 11 urtegaz maistraren umeak zaintzen umezain lanetan hasi eta ikasketok utzi zituen. Amagaz batera sarritan joaten zen Eibarko plazara baserriko jeneroa saltzen. 14 urtegaz Etxebarrin josten ikasi ostean Lekeition jantzigintza ikasi zuen. Ordudanik, jostun lanetan aritu zen. Markina-Xemeinen ezaguna izan da hainbat herritarrentzako arropak eta soinekoak egin baitzituen, baita ezkontzetarako soineko zuriak ere. Atxondo auzoko lbazetara ezkondu zen, baina handik gutxira kale aldera etorri ziren.

Zintak

MAR-030

- **Proiektua:** Lea-Artibaiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2012-06-28
- **Iraupena:** 81 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

MAR-071

- **Proiektua:** Ahaztuen Oroimena
- **Elkarrizketatzailea(k):** Bereziartua, Aitor - Ibarzabal, Patxi - Unamuno, Alberto
- **Data:** 2012-01-01
- **Iraupena:** 77 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Miliazianoekin karta-jokoan

- **Erref:** MAR-030/002

- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:02:17. **Bukatu:** 00:03:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Bere jaiotetxetik, Barinaga auzotik, oso gutxitan etortzen zen Markinara; izan ere, bost kilometroko distantzia dago. Bere lehen akordua soldaduak ikustearena da, milizianoak ziren eta karta-jokoan aritzen ziren eurekin. Frontea hurre zuten, beste aldean, Kalamua mendiaren beste aldean, egon ziren Francorenak.

2. Amagaz Eibarko plazara

- **Erref:** MAR-030/003
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:03:35. **Bukatu:** 00:06:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Gurasoak Markinakoak ziren eta Barinagara ezkondu ziren. Hamaika neba-arreba izan ziren. Baserria txiki-txikia zen eta pobreak izan arren ez zuten goserik ezagutu. Ama Eibarrera joaten zen astoz bertako plazara, eta fruta sasoian asto bigaz joaten ziren ama eta biak. Beraiek ere askotan joaten ziren Eibarrera, joera handiagoa zuten Markinarako baino. Eibarko plaza bete-beteta egoten zen eta jende asko joaten zen; hala ere, gutxi batzuei etxera ere eramaten zien.

3. Fruta asko zuten etxean

- **Erref:** MAR-030/004
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:06:11. **Bukatu:** 00:07:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:

Fruta asko zuten etxean eta saldu egiten zuten. Sasoian sasoikoa zuten eta gaur egun bezala. Sagarra lasto artean izaten zuten ondo kontserbatzeko. Sagar mota asko zeuden: bost kantoia, urdin sagarra...

4. Eskolan euskara galarazita

- **Erref:** MAR-030/007
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:08:55. **Bukatu:** 00:10:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Sei urterekin hasten ziren eskolara, baina gerra zela-eta bera beranduago joan zen, gerraostean. Amparo Goiogana markinarra izan zuen maistra. Gero maistra erdaldunak izan zituzten eta euskaraz egiteagatik zigortu egiten zituzten. Ez zekiten erdararik, gerora ikasi zuten, eskolan ere ez zuten ikasi-eta; izan ere, erdaraz irakurri arren ez zuten ezer ulertzen. Dotrina izaten zen euskarazko bakarra, abadeak ematen zien-eta.

5. Amparo Goiogana maistraren makila

- **Erref:** MAR-030/008
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:10:48. **Bukatu:** 00:12:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Amparo Goiogana maistra markinarragaz ere ezin zuten euskararik egin, oso gogorra zen. Behin mutil bati eskolara makila on bat erodateko esan zion eta atzazkolak odoletan utzi zizkion maila hura erabilita. Eskolan makila izatea ohikoa zen. Etxean kontatuz gero, haserre egiten zien horretarako arrazoiren bat izango zuelakoan maistrak. Gurasoak ez ziren sekula joaten eskolara.

6. Amak erdaraz eta idazten ez jakin arren ondo konpontzen zen

- **Erref:** MAR-030/009
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:12:28. **Bukatu:** 00:13:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Bere aitag bazekien erdaraz, baina amak ez; hala ere, ondo ulertzen zen Eibarko plazara joaten zirenekin. Ez zekien idazten ere, baina kalkuluak buruz egiten abila zen.

7. Oihal faltan zakuak tindatu

- **Erref:** MAR-030/010
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:13:11. **Bukatu:** 00:15:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Eskolan liburu eta pizarra bakarra zuten. Guardasolik ere ez zuten izaten eta zakua buruan sartuta joaten ziren. Aitak larruarekin jositako abarkak segituan busti eta laban egiten zuten. Lehen jaunartzea gerraostean egin zuen eta ez zegoenez telarik, bakarra joan zen soineko zuriz. Zakuak tindatuta egin zituzten soinekoa askok. Berak bere ahizparen soineko urdina jantzi zuen. Etxean ez zuten ez argirik ez urik: etxe ondoan putzua eta etxe ostean iturria.

8. Elizara sartzea eta buru gainerako teila

- **Erref:** MAR-030/013
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:20:06. **Bukatu:** 00:21:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Umea jaio eta segidan bataiatzen zuten. Ama etxean izaten zen eta errekupeatzekoan elizara sartzekoa egin behar izaten zuen. Lehenago amak etxetik irtenez gero, elizara sartu aurretik, eskuan teila bat eramaten ei zuen buru gainean jartzeko.

9. "'Parterak" eta erditzeetako arazoak

- **Erref:** MAR-030/015
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:21:26. **Bukatu:** 00:24:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Barinagan ondoko andrea aritzen zen erditzeetan laguntzen. Markinan ere ezagutu zituen etxerik etxe "partera" lanetan aritzen ziren bi andre. Bikiak jaio eta lasterrera hil zitzaizkion. Usparitxa mediku ospetsuarekin izan zituen berak umeak eta jakin zuen aurretik bi zirela.

10. Sehaskak

- **Erref:** MAR-030/016
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:24:35. **Bukatu:** 00:25:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

Laburpena:

Umeen sehaskak zelakoak ziren azaltzen du.

11. Gaubeilak, hiletak eta lutoa

- **Erref:** MAR-030/018

- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:25:29. **Bukatu:** 00:29:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:

<p>Auzokoren bat hiltzen zenean, gaubeilara joan behar izaten zuten. Gaubeilan bazegoen zer jan eta zer edan eta asko mozkortu ere egiten ziren. Eliza hamar minutura zuten eta gorpua lepoan eroan behar izaten zuten. Hilakutxa zerrategikoek egiten zuten eta oihal beltza jartzen zioten. Behin eskeko bat hil zen Barinagako korta batean, poltsikoan 15 zentimo zituela; orduan 15 zentimo dirutza zen. Esaten zutenez, eskeko hura izan zen Barinagan lurperatutako aberatsena. Gurasoak edo aitita-amamak hilez gero, urtebeteko lutoa mantendu behar izaten zuten. Gizona hildakoan ere lutoa jantzi zuen urtebetez.</p>

12. Hil-kanpaiak

- **Erref:** MAR-030/020
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:30:20. **Bukatu:** 00:31:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak

Laburpena:

Barinagan hil-kanpaiak jotzen ziren norbait hiltzerakoan. Andrazkoa, gizonezkoa edo umea izan desberdintzen jotzen zuten. Ume asko hiltzen ziren.

13. Bizio-belarrak

- **Erref:** MAR-030/021
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:31:11. **Bukatu:** 00:32:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Enplasto belarrak erabiltzen zituzten askotan. Belarriko minerako teilatueta irteten zen belarrak erabiltzen ziren. Tripako bizioentzako bizio-belarrak egoten ei ziren etxe guztietan; hauek hartuta hiruzpalau egunetan beherazkotan egoten ei ziren umeak. Lehen ohikoa zen bizioak izatea.

14. Zaldarra eta txotorra

- **Erref:** MAR-030/022
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:32:39. **Bukatu:** 00:33:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Zaldarrak kentzeko tipulazko enplastoak egiten ziren. Begian txotorra izatea ere normala zen.

15. Gabonak denak batzeko egunak ziren

- **Erref:** MAR-030/025
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:37:02. **Bukatu:** 00:38:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

Gabonak bereziak izaten ziren, turroia erosi eta konpota eta intxaur-saltsa egiten zuten. Neba-arreba denak batzen ziren, asko kanpotik zebiltzan-eta.

16. Talo eta arto nahikoa jandakoa

- **Erref:** MAR-030/026
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:38:08. **Bukatu:** 00:39:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

Ogia labako suan egiten zuten. Talo eta arto asko jandakoa da, asetu arte. Okokira joaten ziren astoz irin bila.

17. Ezkontza-soinekoen jostuna

- **Erref:** MAR-030/029
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:42:24. **Bukatu:** 00:45:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Jostuna da Eufemi eta oihal bila Iparraldera joaten zela dio. Hango materiala oso ona zen eta merkeagoa. Ezkongaiari neurriak behin hartu eta bizpahiru aldiz probatzen zuen. Moda desberdinak egon dira, baina eskoterik ez zuen inork erabiltzen.

18. 1945. urteko josteko makina elaktrikoa

- **Erref:** MAR-030/033
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:49:52. **Bukatu:** 00:52:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Josteko makina ezberdinak ezagutu ditu. 1945. urtetik du berak Alfa markako makina elektrikoa. Aurretik pedaldun makina zuen, baina antzeran funtzionatzen zuen. Lehen arropa asko tindatu egiten zen.

19. Depilazioa eta ile-apaindegi kontuak

- **Erref:** MAR-030/037
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:54:23. **Bukatu:** 00:57:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Apaintzea

Laburpena:

'Taki' izeneko likidua ematen zuten hankak depilatzeko. Ile-apaindegira noizean behin joaten ziren: Markinara edo Eibarrera joan behar izan zuten. Barinagan ez zegoen ile-apaindegirik, baina bai bizargina. Permanentea egitea moda kontua zen. Ilea oso noizean behin garbitzen zuten.

20. Barinagako erromeria

- **Erref:** MAR-030/039
- **Iraupena:** 0:04:33. **Hasi:** 00:59:40. **Bukatu:** 01:04:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Barinagako erromeria erromeria handia zen. Gelatxo soinujole elgoibartarra eta haren anaia Pedro aritzen ziren soinua jotzen. Mutilek ordaindu egin behar izaten zuten dantza egiteko eta eurak joaten ziren neskengana dantzan egiteko eskatzera. Hiru taberna zeuden auzoan eta beraiek izan ziren tabernara sartzen lehen emakumezkoak. Bere senarra markinarra zen, baina Barinagan bertan ezagutu zuen. Markinatik jende asko joaten ziren, baita neskak ere, pilotari asko joaten ziren-eta. Neskak pilotarien atzetik ibiltzen ziren. Hala ere, pilotariak ez ziren batere harrotzen. Barinagako erromerian ez zen askorik igartzen zein zen kaletarra eta zein baserritarra. Denak ezagutzen zuten elkar eta kalabazak ere ematen zizkien mutilei. Eibarko Uzartza aldera ere joan izan ziren inoiz.

21. Arrosariora eta konfesioak

- **Erref:** MAR-030/043
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 01:06:19. **Bukatu:** 01:08:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Gaztetan mezara eta arratsaldetako arrosariora joaten derrigorra zen, haiek

egin barik erromeriara joaten pentsaezina baitzen. Astero konfesatu behar izaten ziren: gizonezkoak aurretik konfesatzen ziren eta emakumezkoak albotik.

22. Kandelak eta petrolioa

- **Erref:** MAR-030/048
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 01:12:35. **Bukatu:** 01:13:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Kandela eta petrolioa erabiltzen zuten jaiotetxean argia izateko.

23. Lixiba egiten

- **Erref:** MAR-030/049
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 01:13:13. **Bukatu:** 01:14:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Xaboia amak etxean egiten zuen zeboa erabiliz, baina ez du gogoan zelan egiten zuen. Arropa zuria errekan arropak garbitzeko zegoen harrian jo ostean, sutako hautsa eta ur beroa zuen galdara handi batean sartzen zituen. Ereinotz orria botatzen zitzaion sutako hautsari usain ona emateko.

24. Lisaburdinak

- **Erref:** MAR-030/050
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:14:47. **Bukatu:** 01:16:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Ikatzeko lisaburdina zegoen lehen. Beranduago sukaldeko txapa gainean berotzen zirenak etorri ziren. Inoiz entzun zuen lapiko bat berotu eta prakak harekin lisatzen zituela bateren batek.

25. Etxeko garbitasuna

- **Erref:** MAR-030/051
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 01:16:06. **Bukatu:** 01:17:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Etxeko garbitasuna erratza erabiliz egiten zuten. Eibartik ekarritako erratzak zituzten. Kortarako erratzak, "giñerrie", etxean egiten zuten. Ez zegoen lanbasik eta dena belauniko garbitu behar izaten zuen. Ezkondu ostean, kalean, ezagutu zuen berak lanbasa.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-26

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com